

L'enganhat

« Quand t'enganas que ganas ! »

Còla cocanha 2017-2018

N°6 - Hèurer de 2018

Sent-Pançard, lo tornar !

Mes, qui ei aqeste?

Sent Pançard qu'ei lo personatge màger de la hèsta deu Carnaval Biarnés de Pau. Qu'ei vestit de roi e de jaune dab ua coroa suu cap. Sent-Pançard qu'ei lo rei de la pança. Que l'agrada la carn, e que l'agrada las hemnas. Sent Pançard tot an que pren las claus de la vila (com sus la fòto) entà hestejar e hartà's. Mes cada an que l'arcastam tots los maus deu monde, tots los chepics, que'u jutjam e que'u cremam.

Lo Carnaval Biarnés, deu quau e hè partida, qu'ei un deus 5 carnivals mei importants de França. Qu'existèish despuish 30ans. Amics qui volèn tornar har viver la lenga e la cultura nosta que s'amassèn e qu'apitèn lo Carnaval Biarnés. Au començament qu'èra quauquarren entre amics. Mes, chic a chic que pravè tà vèder ua hèsta populara e ubèrta a tots, locutors de la lenga, dançaires, cantaires, e monde de l'exterior qui non coneishen pas lo monde occitan. Uei lo dia, mei de 50.000 personas qu'assisteishen aus diferents dias e seradas. Mei de 500 musicians que passan sus l'empont, que vienèn de tota l'Occitania d'enlòc tanben. Cada an 300 benevòlas que son actius tà organizar l'eveniment com tà jogar un ròtle. Que i a uns 200.000 mainats que hestejan amassa lo carnaval de las escòlas (lhevà augan, maishanta ploja :'()

Informacions

/!\ 25 maletas pedagogicas que permetèn aus ensenhaires e aus escolans d'aproprià's los costumes e la tradicion deu Carnaval Biarnés !

Tà mei d'informacions suu Carnaval Biarnés que podètz anar dar lo torn suu siti internet : <http://www.carnaval-biarnes.com/> (fotografia)

Tà mei d'informacions cap a la maleta pedagogica que podètz contactar lo Cap'Oc : <http://capoc.crdp-aquitaine.fr/articles.php?lng=en&pg=85&mnuid=303&tconfig>

Lèu lèu, un blog ligat au jornau que serà en linha. Qu'i troberatz l'intervista de Jaques Abadie, membre deus Pagalhós e membre fundador deu Carnaval Biarnés. Qu'i troberatz tanben paraulas de quauques cançons de Carnaval.

Anaïs LAHITETA L'ARCA

Picatz aquí

La dictada occitana

Ongan, la dictada occitana se debanèt lo dissabte 27 de genièr dins un quarantenat de vilas. A Narbona, èra a la sala dels Consuls a l'Ostal de la Comuna a doas oras de l'après-dinnar. Dempuèi dotze ans, lo Cercle Occitan de Narbona organiza l'eveniment e balha un molon de premis amb lo sosten d'un quarantenat de partenaris locals.

D'unes an de remembranças escolaras dificilas... Una dictada : quina angoissa !

Mas, aquí pas brica e l'eveniment recampa de mond de 7 cap a 77 ans (o mai) per un moment de plaser partejat amb un vesperin plan gostós del temps de las correccions qu'afortís l'intensitat de l'escambi intergeneracional.

L'amic La Sauze dictèt amb una prononciacion de las bonas lo tèxt del carcassonés *Raymond Gougoud* tirat del libre *Lo miralhet*.

D'en primièr un extrach pels escolans puèi lo tèxt pels collegians, liceans e adultes amb tres longors per plan pegar al nivèl de cadun. Lo «classament per l'empont» foguèt sarrat...

Los calandrons de la Granhòta de Narbona foguèron felicitats per lor participacion e plan recompensats amb de sacas plenas de presents.

Per l'an que ven, vos convidam a reservar lo vòstre darrièr dissabte de genièr per rejónher e promòure la dictada occitana tan dins las vòstras escòlas coma dins l'airal familhal.

Tèxt e fotografias de Maria-Pèira Escaffre

Pescajons sanitoses

Etapa 1 : Dins un ensaladièr, metre la farina de ris e la fecula.

Etapa 2 : Apondre los uòus puèi vojar progressivament lo lach de ris en foetar la preparacion

Etapa 3 : Daissar dormir la pasta al mens un quart d'ora

Etapa 4 : Metre un bocin d'òli de cocò sus una padena e faire coire los pescajons

Aquestes pescajons se pòdon manjar sucrats (chocolat, confitura, sucre, crèma de castanhs, mèl...) salats (fromatge, cambajon, carn, uòus...) o natura !

Laurà CROS

fòto : <http://www.sunny-delices.fr/cremes/crepes-sucrees-pour-une-chandeleur-sans-gluten>

Sens glutèn, sens lactòsa, sens sucre apondut

Per de personas amb intolerància o de personas curiosas de descobrir una recèpta simple digèsta e gormanda !
Per una desena de pescajons:

Ingredients :

Pasta :

- 50 gramas de farina de ris
- 50 gramas de fecula de patanas
- 2 uòus
- 210 gramas de lach de ris

Dins son agait...

Dins son agait sabi pas pus qual soi
 Ai los uèlhs asondats d'aiga nevadissa
 Naufragat cossí me tirar d'emboih
 Ai lo còr gelat dins la fanga dels sovenirs

Passèri coma un buf davant la fenèstra
 Coma una serena polida passadissa
 Nòu estancis me saludèron pas
 Un angèl passa e deguns ne fa pas cas

Quitèri lo monde que me fasiá aissa
 Pel temps longàs d'una pregadissa
 Los aucèls estufèron l'escantidor
 Calabrun traïdor seràs pas mon salvador

A l'alba las parets ne parlèron mas
 Las gents tornèron córrer a sos afars
 Soi partit sens prene lo vrespalh
 Sens cap de bruch, bruch de cap e cap de rambalh

Soi partit sens vitalha sens mortalha
 La tèrra perlongarà sa trajectòria sens falha
 Capvira vira cap e copa-cap
 Lo sòrt se'n vira vira l'esquina vaquí la casuda

Encolerat embufat me soi escalfat, ai sautat
 pel sòl esclafat, e puèi escafat
 Me soi degalhat, ai degalhat la vida de la
 femna e la de la filha la jòia

Repic
 Dieu s'eriça lo diable se ritz
 De véser los umans se negar dins son abís
 Soi pas de plànher d'unes causisson pas la fin
 E lo merit es per los que demòran aici

Ma mòrt es una dança infernala
 devergonhada
 Que fa escòrna a l'existéncia raubada
 Dels combatents que dins l'indiferéncia totala
 Crèban victimas de la violéncia fatala
 (...)

Sebastian Gonzalez per Tarabasst

Deras sciéncias en classa

En classa Calandreta eth paupejament experimentau qu'é un sòcle dera pedagogia activa. Pr'aquò, eras sciéncias (qu'entenem ací eths domenis « exploracion deth món, eths sistèmas naturaus e tecnicos » etc.) domeni per excelléncia dera descobèrta, que son avientament presentadas sense experimentacion. Que proposam de tornar nara hont deras sciéncias, e de posà's aqueras questions cada setmana dam eths macipons : perqué ? Quin ? Qu'avem dus debanaments possibles nà lançar-mos enas recèrcas scientificas. Eth prumèr, un pòc ara faïçon deras recèrcas matematicas, que part dirèctament de ua situacion viscuda en classa, j'ac vesem plan dam aqueth exemple: en conselh, un macipon que demanda d'aver ua planta en classa. Era regenta que demanda nath grop eth çò qu'a besonh ua planta nà véser se la podem prénguer. Un aute que s'avisava que non i a aiga ena classa de mairala. Quin vam arrosar era planta ? On trobam aiga ena escòla ? Après, que podem anar mèns luenh : quinas son eras diferentas aisinas nà carregar aiga ? Quinas aisinas non pòden cap carregar aiga, e perqué ? Quinas aisinas son eras mèns efficàças ? Enfin, nà eslargar encara : quin son eras diferentas faïçons de carregar aiga en món. Qu'avem un aute punt de despart possible, que's pòt mèns prevèser, mèns pre-organisar segon, per exemple, ua progression. Que's pòt dirèctament partir de ua question deth regent : « que vos cau trobar ua faïçon de botar ua candela alugada dejós era aiga », « quin hèr hóner un glaçon eth mèns rapidament possible ! », « que vos cau hargar un arc (cicle3) », « se lançi un ueu pera hièstra, quin hèr nà retrobà'u sancèr? » etc. Eths macipons que van ensajar uas ipotèsas, tornar dessús, tornar ajustar, tornar pensar e atau reconcilià's dam eth hèt d'enganà's, sol mejan nà poder aprénguer e saber. Atau que podem bilhèu tornar aras sciéncias vertaderas, ara curiositat necessària nà gravar era sapiéncia en eths esperits e de perméter aths macipons d'arrespóner solets o en grop a ua question sus eth món, mèns sustot, de balhar eth gost de posar-se'n un milèr d'autas.

Tèxte e fotografia de Manon Pujol

Nà trobar eras sesilhas e sequéncias evocadas **picatz ací**.

D'ajudas per lo calcul :

En premier lo Soroban.

Lo soroban, abac Japonés es un instrument de fusta amb de pitòts ovals de fèrri.

Es un pauc diferent delh Suanpan (abac chinés). Lo soroban es compausat de doas linhas e pelh mens quinze colonas. Sembla comà un tablèu. En naut i a un redond en fèrri per colona e avalh i a quatre redonds en fèrri per colona.

Sèrv per faire las addicions, las sostracions, las divisions e las multiplicacions. Chal forçadament conèisser las taulas d'adicion e las taulas de multiplicacion entrò dètz per podre calcular.

La visada es de podre faire los calculs de mai en mai lèu. En comparason amb lo Suanpan (abac chinés) e lo Stchoty (abac rus), lo Soroban es totjorn utilizat per los Japonés. Es tanben utilizat a la cambra japonesa de comèrci e totjorn estudiat a l'escola. Es de bona ajuda per comptar en basa dètz amb los enfants. Aquesta tecnica es lo mejan per calcular bien lèu sens aver besonh d'espjar. Los enfants aprenon d'utilisar lo Soroban en faire de moviments en l'aer amb la man. I a de bollièrs que son fabricat especialament per las personas bòrlhas.

En second, la multiplicacion Japonesa.

Es un biais ludic per podre pausar las multiplicacions e los calculs. Aqueste biais pòt sobretot ajudar los enfants qu'an de problemas per faire las multiplicacions. Es una tecnica amb un quadrilhatge. I a de linhas horizontalas e d'autres verticalas. La primèira chifra qu'es a gaucha de la multiplicacion va representar de linhas horizontalas, la chifra qu'es a dreita de la multiplicacion vai èstre illustrada per de linhas verticalas. Los nombres van èstre representar chascun per una linha diferenta. Puèissa, la resulta se vai faire en comptar las interseccions que i a dins lo dessenh.

Emilia BOUCHET

«Ton eretatge» Benjamin Biolay

S'aimas les sers de ramada

Mon enfant, mon enfant

Las vanèlas d'Itàlia

E les passes dels passants

L'eternala litania

De la folharaca dins le vent

Que geta sa darrièra ucada

Crida, mon enfant

S'aimas las esclaridas

Mon enfant, mon enfant

Prendre un banh de mièjanuèit

Dins le grand ocean

S'aimas la marrida vida

Ton rebat dins l'estanh

Se vòles tos amics

Prèp de tu, tot le temps

Se prègas quand la nuèit tomba

Mon enfant, mon enfant

Se florisses pas las tombas

Mas encarisses les absents

S'as peur de la bomba

E del cèl tròp grand

Se parlas a ton ombra

De temps en temps

S'aimas la mar sema

Mon enfant, mon enfant

Le solelh sus la terrasse

E la luna jol vent

Se perdèm sovent ta traça

Tre qu'arriba la prima

Se la vida te despassa

Passa, mon enfant

Repic

Es pas ta falta

Es ton eretatge

E serà pièg encara

Quand auràs mon atge

Es pas ta falta

Es ta carn, ta sang

Caldrà far amb

O... puslèu sens

S'oblidas les pichons noms

Las adreças e les atges

Mas gaire pas jamai le son

D'una votz, una carra

S'aimas çò qu'es bon

Se veses miratges

S'estimas mai París

Quand ven l'auratge

S'aimas les gostes amars

E les ivèrns tot blancs

S'aimas les darrièrs gòts

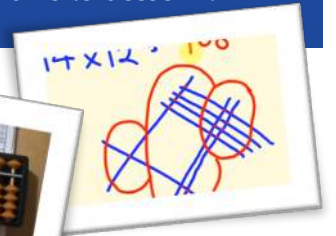
Les mistèris trebolants

S'aimas sentir la tèrra

E gisclar le volcan

S'as peur del voide

Voida, mon enfant

Repic

S'aimas partir abans

Mon enfant, mon enfant

Abans que l'autre se desrevelhe

Abans que te laisse tombar

S'as peur del som

E que passa le temps

S'aimas l'auton vermelh

Maravelha, roja sang

S'as peur del mond

Mas supòrta les gens

Se tas idèas s'abausonan

Le ser de tos 20 ans

E se tot se passa

Jamai coma dins tos plans

Se s'es pas qu'una pèira que ròtla

Ròtla, mon enfant

Repic

Mon enfant

Revirada e fòto de Valeria TEOULET

disponible sus <http://www.espaci-occitan.com>

Fòtos : www.hitek.fr
www.variantesjeux.blogspot.com

Leis aventuras de Joseta Kroner

Los ahuecats de literatura que pòden sortir las clucas, que torni dab ua navèra crítica qui'vs harà descobrir (dilhèu) la vita d'ua vielha esteleta omnivòr, perduda peus sons sentits, enter òdi e passion e qui n'a pas sonque ua hami, tornar a l'anonimat. Planvenguts dens

l'univèrs de Matèu Poitavin e lo de la soa Joseta Kroner. Un univèrs parallèle, on los òmis e sons tots parièrs, los jornalistas de la premsa *people* avides, las vielhas cagantas e lo sèxe omnipresent. Un monde qui'vs deisharà un sentit de dejà vista... Coïncidèncias ? Probable que non !

L'intriga que s'acaba com s'acaba (se la voletz conéisher qu'averatz a léger drin, lo libe n'ei pas long, un centenat de pagina haut o baish), drin mei seriosa que lo començar de l'òbra vertat, mes en demorar de bon léger, ananta tot doç de cap a la devira. La patz après los auratges de la passion probable...

Ua fòrma e ua escritura modèrna

Que i a shens que l'intriga, los personatges e las replicas que hèn d'aquera istòria, un raconte originau e modèrne. Lo son escritura n'estó pas la d'un òmi sol, assedut davant lo son ordinator, los uelhs fatigats per ua nueit d'insomnia. Briga. L'escritura d'aquera òbra que's passè suu blòg de l'autor (qu'ei la mòda) <http://lou-tam-tam.blogspot.fr> dab l'ajuda e los comentaris deus lectors. Qu'èra dont un *Work in progress* com ac ditz lo quite autor, enriquít peus lectors qui balhèn los lors punts de vista sus l'istòria qui's bastiva drin a drin. Aquera escritura quotidiana qu'avèva com quadre lo noste monde e las soas actualitats, qui ne manquèn pas au parat de las annadas Hollande.

Lo biaish d'escriver qu'influenciè forçadament la fòrma. En efèit que podem comptar trenta tres capitols, pro bracs, hèits d'ua pagina dinc a sèt. Ua brevetat qui balha vertadèrament lo sentit d'un huelheton de bon seguir e on los personatges ne s'estancan pas d'evoluar au grat de las lors aventuras. Benalèjas qui s'acabaràn en la vila de Portò, vila que l'autor e visitè dus còps entà estar au mei pres de l'ambient qu'i regna e de la vita qui s'i passa. Un ambient tot hèit de normalitat dab com tela de hons la crisi economica e las soas repercussions sus la vita deus ciutadans.

Ua escritura modèrna qui mescla donc, en parodiar plan segur, l'umor flingant e ua realitat tota just exagerada... mes tanben personatges qui ve'n harà véder de totas. Luenh deus estereotips qui ne harè quauquarren de vulgar, aquera istòria qu'ei dens la fòrma com dens lo hons d'ua modernitat planvienguda e refresqueta.

Lo punt de vista :

Leis aventuras de Joseta Kroner qu'ei ua òbra que poderem qualificar d'O.V.N.I de la literatura occitana. Vertat qu'ei de mau classificar e balhà'u un genre precis que'm forçaré a redusir un univèrs qui justament ne vòu pas estar embarrar e qui's trufa beròi de las etiquetas. Mes com ac sabetz dilhèu que m'agradan las causas indefinidas e trebosas...

Aquera istòria de bon léger qu'ei conhida d'umor e de referèncias de tot ordi, qu'ensajaratz de portar a la lutz sovent en de balas. Pr'amor que demora ua ficcion e que lo noste monde n'ei pas sonque un tela de hons, com la tela deu cinèma, element indispensable tà véder projectà'i lo filme de la vita de la Joseta qui passè la soa a ne viver d'autas.

Enter lo policièr e la farcejada, aquera òbra qu'agradarà a tots los ahuecats deus tèxtes tot d'un qui dèishan a las lordèras l'emfasi e las frases pomposas d'un aute temps. Dirècte e percutent, *Leis aventuras de Joseta Kroner* que ns'amuisha dilhèu lo començar d'un autor prometedís dens un genre au quau las navèras caras e hèn vertadèrament besonh. Un libe a léger shens moderacion donc...be passaratz un moment dab la Joseta non ?

Remèsi BOY

Leis aventuras de Joseta Kroner (Les aventures de Josette Kroner) - (13 €, 196p, bilingua, edicions L'Aucèu libre) disponible sus <http://www.espaci-occitan.com>

Dessenh deu quite autor arrepresentant Joseta Kroner.

Lo viatge contunha ...

Pendent la formacion, un estagi me permetèt de descobrir un departament pas luènh d'Òlt e Garona mas qu'aviái pas jamai vist : Tarn. I arribèri un dimenge de ser en veitura, en prene las pichonas rotas dins la campanha. Èra un encantament amb lo solelh colc e las colors de la davalada.

Lendeman la nèbla del matin èra sus aqueles païsatges, e semblava un decòr de film, mistic... En arribar dins la vila de Galhac, encontrèri de personas fòrça manhagas, naturalas.

Me soi sentida plan aculhida .

Puèi, visitèri un dels vilatges medievals los mai emblematics de la region : Còrdas-sus-cèl. Tot del long de la passejada, descobriguèri d'ostals e de botigas mai polidas las unas que las autras, totes de pèiras blancas.

Per tornar a la vila, en aquesta passa, a Galhac, se debana lo festenal de las lanternas. Es creat e organizat per una còla de Chineses que son venguts especialament per l'escasença. La vila s'anima, e s'ondra de colors. I cal anar !

Nadèja BOUNET

Batèsta de gramatician :

Escritura inclusiva, punt mejan, lengatge epicèn e acòrdi de proximitat.

Dempuèi aquesta debuta d'annada mantun jornal coma le monde a mes en practica dins qualques articles l'utilizacion del punt mejan. Aprèp l'escritura inclusiva e/o lo lengatge epicèn, un autre mejan nos es aconselhat per limitar la predominança del masculin sul femenin.

Aquel punt se plaça a la fin d'un mot al masculin singular, leugièrament levat per s'enganar pas amb un punt de fin de frasa, e qu'es seguit del femenin e/o del plural:

Lo·a·s escolan·a·s son tardièr·a·s

D'unes trapan aquela forma d'escritura tròp pesuga per èsser utilizada de contunh dins la vida vidanta; e pensan que seriá plan que foguèsse servada sonque pels tèxtes oficials en remplaçament de l'escritura inclusiva que valoriza tanben la femenizacion dels mots, en particular totes las professions, e aital evitar la discriminacion que constituís l'emplec del masculin:

professor/professora; autor/autora; cantador/cantadora

Aquel biaïa fuguèt trapat per pas exclure del monde del trabalh la mitat de la poblacion francesa. Cal que nos rampelem que la frasa inclusiva fuguèt la marca d'introduccion de totes los discorses d'Arlette Laguillière dempuèi 1973:

« Travailleurs, travailleuses »

Per subrecargar pas lo tèxt, los jornals avián causit en màger part lo lengatge epicèn qu'es d'utilizar de mots sens genre o lo mens sexistas possibles:

élèves puslèu qu'écoliers e écolières;

population puslèu que Les français e les françaises;

e en occitan: personas, mond, gents pels òmes e las femnas, pels espectadors e las espectatrices, en foncion del context.

Caquelà, en occitan, disèm tan regent coma regenta; tan escrivan coma escrivana. Aquò seriá un rebat d'una realitat culturala? Los occitanistas serián mens sexistas que los francés? O podèm pas dire mas es vertat que dins los escriches la femenizacion dels mots sembla mai aisida en occitan qu'en francés. Levat qu'en francés, fins al sègle XIXen, la predominànça del masculin sul femenin pels accòrdis èra pas la règla de basa e de representants plan coneguts de la lenga francesa de Ronsard a Racine fasián l'acòrdi de proximitat. Es a dire qu'èra lo nom lo mai pròche del vèrb que balhava lo genre e lo nombre per l'acòrdi de l'adjectif :

Las flors e los fruches son polits.
Los fruches e las flors son polidas.

Aquel tremoladís gramatical venguèt a la seguida d'una peticion que ara culhís mai de 6200 signaturas e que mòstra una evolucion de la pensada d'una part bèla de la populacion. Dempuèi 2011, las edicions Cogito Ergo fan de publicacions amb l'acòrdi de proximitat e los manuals escolars Hatier, eles, an mes en plaça una escritura inclusiva sistematica dins los obratges.

Pasmens, l'Acadèmia Francesa, garanta del bon biais d'escriure, pensa qu'es: « péril mortel, dont notre nation est dès aujourd'hui comptable devant les generations futures ». Es a dire que lo cambiament de règla gramaticala es pas a l'ora d'ara.

Tèxt e fotografia de Caròl Dusfour

La vath d'Aussau

En camin entaus Pirenèus Bearnés, que descobrii la lenga shuilada. Mercés a Felip Biu, professor a l'universitat de Pau, qu'experimentèm la comunicacion de las montanhas. A la vath d'Aussau, los aulhèirs qu'emplegan aqueste lengatge. Purmèr, que cau saber que i a quate vocaus que se pòden pòden siular : i - e – a – o e quate cosonantas. Puish, que cau tribalhar l'aurelha entà poder compréner los siulaires. Au dia, qu'ei ensenhada sonque e tres endrets : a las Canarias, en Turquia e aus Pirenèus.

Marina TEXIER

Disponible suu site : <http://www.lodiari.com>

Fotografia : <https://www.marinellebaladesphotos.fr/>

Kimberley BINET

Los insèctes

JÒC

Cal trapar los noms d'insèctes amagats

Se pòt far un fum de jòcs amb lo site: <https://www.educol.net/>

Caròla SCHNEIDER

BOSIÈR	CANILHA	BANARUT
MANHAN	ABELHARD	CIGALA
PREGADIU	CETONIA	MOSCA
PARPALHON	VÈSPA	MOSQUILH
ABELHA	FASME	ESCARABAT

L'enganhat, jornal a gratis, d'escampar pas en carrièra
 Establiment APRENE.
 MVA boita de letras n°116
 15, carrièra del General Margueritte - 34500 Besièrs
 Tel. 04 67 28 75 36 www.aprene.org

Responsable de publicacion : Patrici Baccou
 Cap redactor : Manon Pujol
 Mesa en pagina : Marina Texier